

Spremembe v uporabljanju sredstev za samostojno razpolaganje

Službeni list FLRJ z dne 22. maja objavlja odlok o uporabljanju sredstev za samostojno razpolaganje gospodarskih organizacij, s čimer je razveljavljen prejšnji odlok, ki je urejeval to materijo.

V primerjavi s prejšnjimi predpisi prinaša novi odlok več pomembnih postavk. Predvsem je v novem odloku skoraj do kraja uveljavljen eden izmed zdravih gospodarskih principov, da je mogoče določena sredstva trošiti šele od trenutka naprej, ko so dokončno ugotovljena. Že v prejšnjem odloku je v osnovi veljalo načelo, da je mogoče uporabljati sredstva za samostojno razpolaganje, ko se vlagajo v investicije ali trošijo za neobvezne izdatke, šele potem, ko so ugotovljena na podlagi zaključnega računa. Samo za nekatere obveznosti gospodarske organizacije, ki so se plačevale iz sredstev za samostojno razpolaganje, je bila določena možnost, da se plačujejo iz sredstev ustvarjenih v letu, v katerem so bila ustvarjena. Zelo pogosto se je namreč poudarjalo (in se še poudarja), da se mnoga sredstva angažirajo posebno za investicijska dela prej, preden so formirana, zaradi česar pride do neskladja med določenimi in realiziranimi planskimi proporcijami. Kot posledica take prakse pride do blokiranja sredstev skladov, da bi v osnovi obvarovali planske proporce. Tu pa ni govora samo o skladih gospodarskih organizacij, temveč tudi o skladih, ki jih upravljajo politično teritorialne enote.

No, tudi s tem odlokom ni popolnoma do konca izvedeno načelo, da je mogoče sredstva trošiti šele, ko so ugotovljena z letnim zaključnim računom. Predvsem bo mogoče obveznosti, ki se izpolnjujejo v breme sredstev za samostojno razpolaganje po pogodbah sklenjenih pred uveljavitvijo tega odloka (praktično do 30. maja l. 1957), izpolnjevati še naprej v breme teh sredstev, če so bile pogodbe sklenjene v skladu s predpisi o uporabi sredstev za samostojno razpolaganje, ki so veljali v času sklenitve pogodbe. Razen tega je izjemno samo za l. 1957 mogoče sredstva za samostojno razpolaganje, ki so bila formirana v letošnjem letu, vložiti v sklad za samostojno razpolaganje in jih uporabiti kot delež investitorja pri stroških za investicije, ki se finansirajo iz splošnega investicijskega sklada.

Način formiranja...

Druga novost, ki jo prinaša odlok o uporabi sredstev za samostojno razpolaganje, je obveznost, da se vložijo vsa sredstva za samostojno razpolaganje, ki se ugotovijo na osnovi zaključnega računa, v sklad za samostojno razpolaganje. V okviru sklada za samostojno razpolaganje lahko gospodarska organizacija s svojimi pravili določi sredstva za posebne namene. Do sprejetja teh predpisov je mogla gospodarska organizacija formirati neposredno iz sredstev za samostojno razpolaganje (ki jih je izločila iz dobička) najrazličnejše sklade za posebne namene, tako na primer investicijski sklad, sklad za izobraževanje kadrov, kulturni sklad itd. V prihodnje bo obstajal, kakor smo povedali, samo en sklad za samostojno razpolaganje. Sredstva sklada za samostojno razpolaganje se uporabljajo

predvsem za naložbe v sklad obratnih sredstev, v osnovna sredstva in v druge investicijske namene, lahko pa se uporabljajo tudi za druge namene, ki jih določijo gospodarska organizacija s svojimi pravili, vendar tako, da jih le ni mogoče uporabiti v namene, ki so v nasprotju z njeno dejavnostjo. Med letom je mogoče kot doslej uporabljati sredstva za samostojno razpolaganje kot obratna sredstva.

...in uporabe sklada

Odlok torej daje splošno načelo o uporabi sredstev za samostojno razpolaganje, hkrati pa daje tudi indikacije, v kakšne namene se praviloma uporabljajo. Kot novost je bila vnešena možnost, da se lahko sredstva za samostojno razpolaganje odstopijo tudi družbenim investicijskim skladom.

Sredstev za samostojno razpolaganje ni mogoče uporabljati za dajanje kreditov razen v primerih, ki so določeni v samem odloku, to je za dajanje posojil skladom za stanovanjsko graditev ali za graditev drugih zgradb družbenega standarda.

Spremembe v uredbi o upravljanju osnovnih sredstev investicijska vzdrževanja v breme materialnih stroškov

V dosedanjem sistemu amortizacije je bila predpisana amortizacijska stopnja, sestavljena iz dveh delov: iz dela za zamenjavo in iz dela za investicijsko vzdrževanje. Obračunano amortizacijo za zamenjavo so vplačevali v amortizacijski sklad za zamenjavo, obračunano amortizacijo za investicijsko vzdrževanje pa v poseben sklad. Sredstva tega posebnega sklada so bila namenjena za plačilo stroškov investicijskega vzdrževanja osnovnih sredstev — kar z drugimi besedami pomeni, da je investicijsko vzdrževanje bilo normirano, in to v razmerju do vrednosti osnovnih sredstev.

Razumljivo je, da je posledica tega bila, da so bila sredstva amortizacije za investicijsko vzdrževanje redno ponekod premajhna, ponekod pa prevelika. Nezadostna so bila pri podjetjih z iztrošenimi osnovnimi sredstvi, katerih investicijsko vzdrževanje je bilo pogostejše in dražje. Prevelika so bila pri novih podjetjih, pri katerih je investicijsko vzdrževanje v prvih letih neznatno.

Glede na tak položaj je bilo treba dovoliti, da lahko podjetja oba dela amortizacije — tako del za zamenjavo kakor tudi tisti del za investicijsko vzdrževanje — trošijo bodisi za potrebe zamenjave bodisi za potrebe investicijskega vzdrževanja. To pa je vendarle imelo za posledico, da so podjetja s starimi osnovnimi sredstvi trošila oba dela amortizacije za potrebe investicijskega vzdrževanja, medtem ko so podjetja z novimi osnovnimi sredstvi, pri katerih so potrebe po investicijskem vzdrževanju neznatne, imela oba dela amortizacije na razpolago za nove investicije. In medtem ko so prva ostajala brez sredstev v amortizacijskem skladu za zamenjavo, so se druga, ker so imela amortizacijskih sredstev v izobilju, lahko spuščala na raz-

ne načine v razne družbeno ne najbolj smotrne nove investicije.

Ze v zveznem družbenem planu za leto 1957 je bil objavljen načelen odlok, da gredo stroški investicijskega vzdrževanja osnovnih sredstev v prihodnje v breme materialnih in režijskih stroškov podjetja. Z drugimi besedami, da je odpravljen del amortizacije za investicijsko vzdrževanje tako, da ostane samo del amortizacije, ki služi za zamenjavo. V izvršitvi tega odloka je zvezni izvršni svet sprejel ustrezne spremembe v uredbi o upravljanju osnovnih sredstev gospodarskih organizacij in sprejel nov odlok o stopnjah amortizacije osnovnih sredstev. Začeti s 1. julijem letos gredo stroški vsega vzdrževanja osnovnih sredstev (to je tako tekočega kakor tudi investicijskega vzdrževanja) v breme materialnih in režijskih stroškov podjetja.

Dejansko bomo imeli namesto povprečne predpisane amortizacijske stopnje za investicijsko vzdrževanje individualne stopnje podjetij. Pa ne samo to. Investicijsko vzdrževanje ni pogojeno s tem, da so predhodno ustvarjena sredstva za njegovo plačilo, kakor je to bilo doslej. In končno bo ostala amortizacija za zamenjavo, ki jo je bilo mogoče doslej trošiti tudi za potrebe investicijskega vzdrževanja, v prihodnje samo za zamenjavo.

Sredstva amortizacijskega sklada za investicijsko vzdrževanje, ki bodo ostala neizkoriščena po 1. juliju tega leta, bodo prenesena v sklad obratnih sredstev podjetij, ker se bodo v prihodnje stroški za investicijsko vzdrževanje finansirali iz obratnih sredstev.